

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 509/2022-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], toho času v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Prešov, Kpt. Nálepku 1, Prešov, zastúpeného JUDr. Mgr. Radimom Komkom, LL.M., advokátom, Hlavná 27, Prešov, proti uzneseniu Krajského súdu v Trnave č. k. 3 Tos 56/2021-224 z 1. júna 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Trnave č. k. 3Tos/56/2021 z 1. júna 2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Krajského súdu v Trnave č. k. 3Tos/56/2021 z 1. júna 2021 **zrušuje a vec vracia** Krajskému súdu v Trnave na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Trnave **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **205,46 eur** a zaplatiť jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. októbra 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia, ktoré navrhuje zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Ďalej žiadal o nahradenie trov konania jeho ustanovenému právnomu zástupcovi. V období po podaní ústavnej sťažnosti až do jej predbežného prerokovania sťažovateľ doručil ústavnému súdu dve podania (doručené 2. augusta 2022 a 23. augusta 2022), ktoré ústavný súd v súlade § 39

ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) posúdil ako žiadosti o urgentné prejednanie jeho sťažnosti.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 509/2022-23 z 27. septembra 2022 ustanovil sťažovateľovi právneho zástupcu uvedeného v záhlaví tohto nálezu, prijal ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia podľa čl. 46 ods. 1 napadnutým uznesením na ďalšie konanie a vo zvyšku ústavnú sťažnosť odmietol.

3. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že Okresný súd Trnava (ďalej len „okresný súd“), rozhodujúc o žiadosti sťažovateľa o podmienené prepustenie z uvedeného výkonu trestu odňatia slobody, uznesením č. k. 29 PP 39/2021-176 z 12. marca 2021 podmiennečne prepustil sťažovateľa na slobodu a určil mu skúšobnú dobu v trvaní 7 rokov.

4. Okresný prokurátor podal proti predmetnému uzneseniu ihneď po jeho vyhlásení sťažnosť, o ktorej rozhodol krajský súd uznesením č. k. 3Tos/56/2021 z 1. júna 2021, tak, že zrušil postupom podľa § 194 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku uznesenie okresného súdu v celom rozsahu a zároveň sám vo veci rozhodol podľa § 415 ods. 1 Trestného poriadku a § 66 ods. 1 a 2 a § 67 ods. 1 Trestného zákona a žiadosť sťažovateľa ako odsúdeného o podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdené porušenie základných práv sťažovateľa označených v bode 1 tohto uznesenia uznesením krajského súdu, ktorý vyhovel sťažnosti prokurátora proti uzneseniu okresného súdu o podmienenom prepustení sťažovateľa z výkonu trestu odňatia slobody a určení skúšobnej doby, a sám vo veci rozhodol tak, že žiadosť sťažovateľa o podmienené prepustenie zamietol.

6. Sťažovateľ v podstatnom krajském súdu vytýka, že sa nekriticky priklonil k námietkam prokurátora, pričom k sťažovateľovým námietkam sa vôbec nevyjadril, resp. ich bagatelizoval, označil ich za bezvýznamné, čím porušil právo na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru). Odôvodnenie napadnutého uznesenia považuje za protichodné dlhodobej rozhodovacej praxe ústavného súdu (III. ÚS 36/2010). Krajském súdu vytýka formalistický výklad príslušných zákonných ustanovení, svojvoľné vyhodnotenie jednotlivých záverov okresného súdu (napr. neprihliadnutie okresného súdu na závažnosť spáchaného skutku, ako aj na to, v akom ústave na výkon trestu sa nachádza). Krajský súd nebral do úvahy, že v rámci resocializačnej prognózy sťažovateľa sa berie do úvahy aj závažnosť spáchaného skutku odsúdeným. Nesúhlasí s jednostranným názorom krajského súdu, podľa ktorého nie je možné jednoznačne konštatovať, že bude viesť riadny život, a to práve vzhľadom na povahu a závažnosť trestnej činnosti. Tiež spochybňuje tvrdenie krajského súdu, podľa ktorého súd nie je v žiadnom prípade viazaný odporúčaním riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody ani resocializačnou prognózou.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, replika sťažovateľa a ústne pojednania

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

7. Predseda krajského súdu uviedol, že vyjadrenie predsedu senátu – sudcu spravodajcu nie je k dispozícii, keďže je v súčasnosti na rodičovskej dovolenke. Predseda krajského súdu sa preto k prijatej ústavnej sťažnosti nevyjadrí, rozhodnutie ponecháva na úvahe ústavného súdu a nežiada o ústne pojednanie.

III.2. Replika sťažovateľa:

8. Sťažovateľ v replike prezentuje svoj názor, že krajský súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadriť mohol a mal, ten poukázal na rodičovskú dovolenku zákonného sudcu, preto je sťažovateľ toho názoru, že ide o formalistický výklad zákonných ustanovení a svojvoľné vyhodnotenie jednotlivých dôkazov. Navrhuje ústavnému súdu, aby svojím nálezom rozhodol v zmysle ústavnej sťažnosti a priznal náhradu trov konania.

III.3. K ústnemu pojednaniu:

9. Ústavný súd po oboznámení sa s predloženými dokumentmi dospel v tejto veci k záveru, že od ústneho pojednania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednania.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd v úvode konštatuje, že neexistuje ústavne zaručené právo na to, aby bolo žiadosti odsúdeného o podmieňené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody vyhovené. Posúdenie splnenia zákonných podmienok je vecou sudcovskej úvahy. Je teda na všeobecných súdoch, aby skúmali a posúdili, či podmienky na podmieňené prepustenie z výkonu trestu sú dané, a aby svoje úvahy v tomto smere primerane odôvodnili. Ústavný súd musí takéto rozhodnutie rešpektovať. Zasiahnúť však môže vtedy, ak výklad všeobecných súdov výrazom zjavného omylu či logického excesu vybočuje zo zásad spravodlivého procesu alebo je prejavom svojvôle.

11. Účelom trestu podľa Trestného zákona je zabezpečiť ochranu spoločnosti pred páchatel'om tým, že mu zabráni v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvorí podmienky na jeho výchovu k tomu, aby viedol riadny život a súčasne iných odradí od páchania trestných činov; trest zároveň vyjadruje morálne odsúdenie páchatel'a spoločnosťou. Trestanie tak v sebe zahrnuje aj aspekt resocializácie odsúdeného a aspekt individuálnej prevencie. Zmysel inštitútu podmieňeného prepustenia spočíva v motivácii odsúdeného k tomu, aby svojím chovaním a plnením povinností vo výkone trestu ukázal polepšenie. Ak vykonanou časťou trestu odňatia slobody bol účel trestu dosiahnutý, je ďalší trest nepotrebný, a teda aj neodôvodnený. Hroziace nariadenie výkonu zvyšku trestu odňatia slobody riziko možnej recidívy znižuje.

12. Z odporúčania Výboru ministrov rady Európy Rec (2003) 22 o podmieňenom prepustení vyplýva, že možnosť podmieňeného prepustenia by mala byť otvorená všetkým odsúdeným,

a to v záujme zníženia škodlivých vplyvov uväznenia, a tiež to, že v prípade, že rozhodnutie o podmienčnom prepustení závisí na uvážení súdu či iného orgánu, kritériá pre také rozhodnutie by nemali byť príliš prísne, ale realistické a mali by byť vykladané tak, aby táto možnosť bola otvorená všetkým odsúdeným splňujúcim minimálne záruky vedenia riadneho života v budúcnosti.

13. V tejto súvislosti nie je možné prehliadnuť ani to, že bez ohľadu na sledovaný účel trestu môže byť pobyt vo väzení spojený s negatívnymi vplyvmi a účinkami na odsúdených, napríklad tým, že odsúdení môžu stratiť vo väzení niektoré návyky a schopnosti nevyhnutné pre život na slobode, resp. tým, že vo väzení nadviažu také škodlivé vzťahy, ktoré ich budú smerovať k opätovnej trestnej činnosti. Preto je podstatné, aby boli odsúdení prepustení z výkonu trestu v čase, keď bude splnený účel trestu a aby nezostávali vo výkone trestu zbytočne dlho (III. ÚS 355/2021).

14. Z Trestného zákona (§ 66 a nasl.) možno vyvodit' tri podmienky podmienčného prepustenia, a to ak odsúdený vo výkone trestu plnením svojich povinností a svojím správaním preukázal polepšenie, môže sa od neho očakávať, že v budúcnosti povedie riadny život, a vykonanie časti trestu. Pri rozhodovaní o podmienčnom prepustení súd prihliadne aj na povahu spáchaného trestného činu a na to, v akom ústave na výkon trestu odsúdený trest vykonáva.

15. Pre účely preskúmania, či sú splnené prvé dve podmienky, je nevyhnutné, aby si všeobecné súdy zabezpečili dostatok podkladov, z ktorých by bolo možné čo s najväčšou mierou pravdepodobnosti usúdiť, či doterajší výkon trestu splnil svoj účel. Pokiaľ všeobecné súdy túto povinnosť nesplnia alebo ak zistené relevantné skutočnosti riadne nezohľadnia, môžu porušiť právo odsúdeného na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

16. Vo veci sťažovateľa krajský súd dospel k záveru, že u sťažovateľa nie je naplnená zákonná podmienka prognózy vedenia riadneho života v budúcnosti (s. 4 napadnutého uznesenia). Krajský súd, vytýkajúc okresnému súdu, že sa v odôvodnení svojho rozhodnutia § 66 ods. 2 Trestného zákona absolútne nezaoberal, iba ho odcitoval, a to chybné, je toho názoru, že vzhľadom na povahu a charakter trestnej činnosti (§ 66 ods. 2 Trestného zákona), za ktorú bol právoplatne odsúdený a za ktorú momentálne vykonáva trest odňatia slobody, by podmienčným prepustením odsúdeného z výkonu trestu odňatia slobody (*aj napriek pozitívnemu správaniu sa vo výkone trestu*) nebol naplnený jeden zo základných účelov trestu, ktorým je ochrana spoločnosti pred páchatel'mi trestných činov. Krajský súd tak dodáva, že u sťažovateľa vzhľadom na spáchanie trestnej činnosti veľmi vysokej závažnosti nie je možné jednoznačne konštatovať, že odsúdený bude viesť na slobode riadny život a viac sa do rozporu so zákonom nedostane (s. 5 napadnutého uznesenia). Krajský súd uznáva, že ide o prvotrestaného páchatel'a, no zo závažného charakteru trestnej činnosti, za ktorú vykonáva nepodmienečný trest odňatia slobody, sú zrejmé i jeho osobnostné charakteristiky a špecifické vlastnosti, na ktoré je potrebné prihliadať nielen pri druhu a výmere trestu, ale i pri prognóze jeho možného správania do budúcnosti. Krajský súd považuje prechádzajúci spôsob života odsúdeného za okolnosť pri rozhodovaní o podmienčnom prepustení, ktorá môže mať význam v tom, že odsúdený povedie riadny život na slobode a že tu nie je pre spoločnosť riziko recidívy (s. 6 napadnutého uznesenia).

17. Z obsahu napadnutého uznesenia je zrejmé, že v tomto prípade nie je sporné splnenie formálnej podmienky vykonania zákonom stanovenej časti trestu ani materiálnej podmienky preukázania polepšenia, ale posúdenie očakávania, že v budúcnosti povedie riadny život.

18. Pri posúdení predpokladu vedenia riadneho života v budúcnosti je potrebné zohľadniť aktuálne poznatky o osobe odsúdeného, stav jeho nápravy a prostredie, v ktorom by sa po prípadnom podmiennečnom prepustení z výkonu trestu ocitol (I. ÚS 36/2022).

19. Vadu ústavnoprávneho rozmeru má v tomto konkrétnom prípade zakladať skutočnosť, že krajský súd v okolnostiach prejednáwanej veci pripísal závažnosti charakteru trestného činu v podstate rozhodujúci význam v súvislosti s očakávaním vedenia riadneho života na slobode, a to bez zohľadnenia a posúdenia ďalších relevantných okolností v tejto veci.

20. Ústavný súd nespochybňuje závery krajského súdu o závažnosti povahy spáchaného trestného činu, za ktorú bol sťažovateľ právoplatne odsúdený a za ktorú momentálne vykonáva trest odňatia slobody. Svoj záver o ústavnej neudržateľnosti napadnutého uznesenia odvádza od toho, že krajský súd prognózu vedenia riadneho života posúdil iba na základe okolností vzťahujúcich sa na povahu a závažnosti spáchaného trestného činu (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky č. k. III. ÚS 1735/10 z 12. mája 2011). Osobitne poukazuje na to, že krajský súd sa v podstate obmedzil na formalistické až svojvoľné konštatovanie, že zo závažného charakteru trestnej činnosti sú *zrejmé* sťažovateľove osobnostné charakteristiky a špecifické vlastnosti, na ktoré je potrebné prihliadať (aj) pri prognóze jeho možného správania do budúcnosti, a to bez toho, aby akokoľvek posúdil obraz o osobe sťažovateľa, jeho celkovom správaní či plnení povinností vo výkone trestu (III. ÚS 154/09, IV. ÚS 85/2011), a bez toho, aby akokoľvek zhodnotil, či doterajší výkon trestu odňatia slobody neodstránil charakterové vlastnosti, ktoré sťažovateľa viedli k páchaniu závažnej trestnej činnosti (IV. ÚS 53/08, I. ÚS 605/2014).

21. Podmienky podmiennečného prepustenia sú ustanovené v § 66 ods. 1 Trestného zákona. Podľa § 66 ods. 2 Trestného zákona súd pri rozhodovaní o podmiennečnom prepustení prihliadne aj na povahu spáchaného trestného činu a na to, v akom ústave na výkon trestu odsúdený trest vykonáva. Pokiaľ ide o vzťah medzi § 66 ods. 1 a 2 Trestného zákona, je potrebné zdôrazniť, že § 66 ods. 2 Trestného zákona nemožno chápať ako ďalšiu podmienku, ktorá by okrem podmienok v § 66 ods. 1 mala byť splnená, ak má byť odsúdený podmiennečne prepustený. Vyplýva to z dikcie § 66 ods. 2 Trestného zákona „... *prihliadne aj na povahu spáchaného trestného činu...*“ Z uvedeného vyplýva, že povahu spáchaného trestného činu možno hodnotiť len v rámci podmienok podmiennečného prepustenia uvedených v § 66 ods. 1 Trestného zákona, nie ako podmienku rovnocennú podmienkam uvedeným v § 66 ods. 1 Trestného zákona. Ústavný súd dodáva, že povaha spáchaného trestného činu by skôr mala byť len „merítkom“, resp. jedným z faktorov (kritériom), ktoré má súd zohľadňovať pri rozhodovaní o podmiennečnom prepustení z výkonu trestu.

22. V odôvodnení napadnutého uznesenia tiež absentuje posúdenie postoja sťažovateľa k ním spáchanej trestnej činnosti, resp. zapôsobenie výchovného účelu trestu na odsúdeného, čo predstavuje jeden z relevantných faktorov pri rozhodovaní o podmiennečnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody. Ústavný súd zdôrazňuje, že povinnosťou krajského súdu v tomto konkrétnom prípade bolo zistiť, či nastali *zmeny* v správaní sťažovateľa v priebehu výkonu trestu, ktoré by mohli potenciálne viesť k *zmene* osobnosti sťažovateľa. V súvislosti s konkrétnym a najmä

aktuálnym posúdením možnej zmeny v správaní vrátane zmeny osobnosti sťažovateľa ústavný súd poukazuje na to, že práve riaditeľ ústavu na výkon trestu odňatia slobody disponuje najkomplexnejšími a najrelevantnejšími informáciami o odsúdenom, keďže je *de facto* v priamo kontakte s ním. Krajský súd sa vôbec nevysporiadal s pozitívnym hodnotením riaditeľa ústavu o tom, že sťažovateľ preukazuje splnenie podmienok na podmienené prepustenie, a žiadnym spôsobom nevyhodnotil odporúčanie riaditeľa podmienenčne prepustiť sťažovateľa.

23. Dopad všetkých uvedených skutočností na predpoklad vedenia riadneho života sťažovateľom v budúcnosti, a to vo vzťahu k jeho aktivitám a správaniu vo výkone trestu vrátane samotného postoja sťažovateľa, ostal zo strany krajského súdu bez relevantnej odpovede. Argumentačná rovina v odôvodnení je značne všeobecná, selektívna a opomínajúca uplatnenú obranu sťažovateľa.

24. Vzhľadom na už predostreté úvahy ústavný súd konštatuje, že krajský súd vo svojom napadnutom uznesení opomenul skutočnosti, ktoré boli pre daný prípad relevantné a mohli mať vplyv na výsledok konania.

25. Ústavný súd zdôrazňuje, že jeho úlohou v tejto veci nie je nahrádzať závery všeobecného súdu, v ktorých právomoci je rozhodnutie o podmienenčnom prepustení sťažovateľa z výkonu trestu odňatia slobody, ale preveriť, či skutočnosti uvedené v napadnutom rozhodnutí dávajú dostatočný záver pre výroky v ňom obsiahnuté. Ako už bolo naznačené, odôvodnenie napadnutého rozhodnutia takéto záruky neposkytuje.

26. Vzhľadom na všetko už uvedené dospel ústavný súd k záveru, že napadnutým uznesením došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

27. V nadväznosti na tento svoj záver ústavný súd napadnuté uznesenie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie [§ 133 ods. 2 a § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde; bod 2 výroku tohto nálezu].

28. Z uvedených dôvodov bude úlohou krajského súdu vysporiadať sa dostatočným a presvedčivým spôsobom so všetkými relevantnými námietkami sťažovateľa, a to v rozsahu a spôsobom, ktorý vyplýva z tohto nálezu ústavného súdu.

V.

Trovy konania

29. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 205,46 eur.

30. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom) podľa § 14 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Ústavný súd nemal za preukázané, že právny zástupca sťažovateľa je platcom DPH.

31. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 1. decembra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu